

JAN DE CLERCK, KUNSTSCHILDER (2)

door Norbert HOSTYN

1902 - 1904

Nog steeds voornamelijk impressionistische standslandschapjes : Brugge, Nieuwpoort, Spa... en verder marines en portretten. Te vermelden zijn het portret van César DE COCK (1902) en dat van Constant DE CLERCK (1903).

Verder zijn er ook nog enkele schilderijen die zeer experimenteel aandoen, en erg verwarrend werken binnen de optiek van zijn overige productie uit die jaren. Het betreft een klein aantal schilderijen die stuk voor stuk als zeer revolutionair zouden kunnen beschouwd worden : "De handwreef (1902 gedateerd)", "De Sluierdansen (1903 gedateerd)", "De zee ingestoken" en "Hoofd van een oude vissersvrouw" (beide 1904 gedateerd). Het opvallende aan die werken is dat ze, bij mijn weten, niet terug te vinden zijn in de beschikbare literatuur uit de jaren 1902-1904 (catalogi, kritieken, brieven...). Een eerste reden toch tot een zekere argwaan betreffende hun data.

"De Handwreef" of ook nog genoemd "Ce que je sens quand je ne vois pas", is een abstraherende compositie waarin met enige moeite een gelaat en vingers te zien zijn. Een soort kleur-impressie van een hand die over het gelaat met gesloten ogen glijdt...

Ook Karel JONCKHEERE had daar zo zijn idee over. Met enige moeite kon JONCKHEERE in het schilderij een "uitgestreken aangezicht" herkennen : "Als ik mijn hand van mijn voorhoofd langzaam laat zakken over de bulten en holten van mijn facie, dan voelt die hand kleuren. Nu bleek begin 1900 een Oostenrijker dit reeds te hebben beweerd en geïllustreerd. Jan vertelde koelbloedig dat hij de uitvinder was. Niemand sprak hem tegen behalve vader Constant, die beweerde dat Jan niet over zijn gezicht had gestreken maar over iets anders (1). "De Handwreef" behoorde destijds toe aan W.A. BARRETT.

"De Sluierdansen", een werk vol dynamiek; opwaaiende sluiers op elkaar, als het ware diverse poses over elkaar heen weergegeven.

"De zee ingestoken" en "Oude vissersvrouw", opgebouwd uit kleine driehoekjes, die naar een soort kristallijne vorm lijken over te gaan. Twee werkjes met sterk experimenteel karakter... maar 1904 ???

Gedocumenteerde werken uit de jaren 1902-1904 zijn verder twee pastels "Morgeneffect" destijds in de verzameling Paul DE KEYSER te Gent (1902), de olieverven "Brandende zon" en "Aan het strand" (1902; resp. eertijds verzameling JOURDAN te Parijs en GUFFENS te Oostende), "Pauvre Taudis" (1903, eertijds verz. JOURDAN te Parijs), en de marine "Akelige valavond" (1904) met een zuivere SPILLIAERT esthetiek.

1905

Jan DE CLERCK schenkt een potloodtekening aan het museum van Oostende. Het stelt het portret van kunstschilder Xavier DE COCK (1818-1896) voor. Deze tekening (57 x 44 cm) werd vernield in de Stadhuisbrand van mei 1940.

In juli hield Jan DE CLERCK een eenmanstentoonstelling in de hall van het "Grand Hôtel Fontaine", waar tamelijk regelmatig dergelijke kleine bescheiden kunstmanifestaties op touw werden gezet. Het hotel, dat opende in 1850, was trouwens gekend om haar eigen permanente kunstverzameling.

Uit een bericht dat bij die gelegenheid verscheen in "L'Echo d'Ostende", weten we de titels van een tiental tentoongestelde werken (2) : "Nabij Zwevezele", "Zonnig Straatje", "Bij Frans Knuuste" - vissersinterieur", "Nabij Laroche", "Côté Melreux", "Storm op zee", "Dromerij vrouwenhoofd" (pastel), "Kunst en ellende", "Steegje", "Winter nabij Torhout", "Visserskaai te Oostende" en "Hoekje te Brugge".

LAFAYE oordeelde positief over Jan DE CLERCK's tentoonstelling : "L'artiste a donc en mains la divination de son art, et le goût dans le choix de ses sujets. Ça et là quelques endroits retouchés, mais je ne peux que féliciter M. Jean De Clerck, et bon courage, dans une carrière la plus belle de toutes".

Bij het overlopen van de titels der werkjes die Jan DE CLERCK toonde, valt vooral de grote diversiteit qua inspiratie op : landschappen, marines, slopjes, genre, stadsgezichten en interieurs. Meteen kennen we ook de namen der landstreken waar DE CLERCK zijn inspiratie ging zoeken.

Over de "Storm op zee" berichtte LAFAYE nog dat het een gedurfd werk was met die zware, electrisch geladen wolkenhemel, opengescheurd door een bliksemschicht.

Wellicht geen experimentele werken in deze tentoonstelling : de criticus van "L'Echo d'Ostende" zou dat zéker opgemerkt hebben. Een argument te meer voor onze voorzichtige vraagtekens bij de datering van enkele zogezegd vroege, ongewoon gedurfde DE CLERCK's.

In juni-juli 1905 stelde Jan DE CLERCK ook tentoon in de feestzaal van de "Cercle Littéraire". De opening had plaats op dinsdag 20 juni en er was o.m. een speech van Henri PERMEKE (3). Dit "Salon Ostendais" was een groepstentoonstelling waarin naast DE CLERCK ook Henri & Constant PERMEKE, Emile BULCKE, Vital KEULLER, Emile SPILLIAERT, Félix BUELENS en Maurice DESFORGES exposeerden. DE CLERCK was vertegenwoordigd met een "Fond de l'Impasse" die in "Le Carillon" volgende kritiek kreeg : "Le Fond de l'Impasse de M. Jean De Clerck a des couleurs peu naturelles, outrées. Etudions, observons, ne nous laissons pas égarer par des perceptions inexactes et nous arriverons" (4). Een kritiek die elke poging tot vernieuwen in de kiem wilde smoren...

1906

Enkele gekende werken uit 1906 :

- "Vissersweduwe", anno 1925 door Jan DE CLERCK geschonken ten voordele van de "Foyer des Invalides Tuberculeux".
- "Microbisme", een werkje vol fantantische, bijna ensoriaanse figuren. DE CLERCK zou het in 1906 al te Wien verkocht hebben.
- "Boten te Nieuwpoort".
- "Achter de schermen te Londen".
- "Ter rust" (eertijds verzameling VAN POTTELSBERGHE). Een stil havenhoekje met enkele vissersbootjes, uitgevoerd in DE CLERCK's

typische streepjestechniek, die als een soort "atmosferisch gordijn" over de voorstelling hangt. In het Huldeboek Jan DE CLERCK uit 1928 schreef M. DE PRAETERE als volgt erover : "Alles is kleurenspeel, alles is licht en zon, geen rustig vlekje op het doek, één jubelende tinteling van watergroen en hemelsblauw, purperend avondrood en goudgerande zonnevlekjes. Streelingen van glanzend rose en schroeïng van gloeiend rood. Groote indruk; rust".

1907

In het voorjaar hield Jan DE CLERCK een individuele tentoonstelling in het luxueuze "Hôtel Splendid" op de Zeedijk.

In die tijd kwamen uit Spanje blijken van officiële waardering voor DE CLERCK's schilderkunst : het schilderij "Steegje te Oostende" werd met een gouden eremedaille bekroond in een Madrileens salon (5).

Had DE CLERCK in dit genre, inpressionistische stemmingsschilderijtjes, blijven doorwerken, dan was zijn inkomen en roem verzekerd geweest. Voor dergelijke probleemloze kunst bestonden er inderdaad wel afzetmogelijkheden. Maar tegelijk had het een verraad betekend tegenover zijn eigen artistieke idealen. Toch bezorgde DE CLERCK's kunst hem enige inkomens. Zo weten we dat hij begin 1908 een "Steegje te Brugge" verkocht aan de familie A.G. te Oostende, een "Liefdadigheid" aan de Brugse familie VAN BECELAERE en een "Sous-bois te Wimbledon" aan de familie P.V.I. te Oostende (2).

(vervolgt)

---

(1) Karel JONCKHEERE, op. cit.

(2) Pierre LAFAYE, Peintures et pastels, in L'Echo d'Ostende, 11 juli 1905.

(3) Le Carillon, 22 juni 1905

(4) Le Carillon, 1-2 juli 1905.

(5) L'Echo d'Ostende, 18 februari 1907.

(6) idem.

We komen nog éénmaal terug op het Pavillon des Bains (zie laatste bladzijde van het januarinumner).

Thans tonen we u een vergroting van het rechterdeel van de litho VUE DE LA VILLE ET BAINS D'OSTENDE van ROTTIGNI/BORREMANS/DAEMS, één der zeldzaamste litho's van Oostende trouwens, getekend in augustus 1834.

Uiterst rechts herkent u het "Pavillon des Bains".

N.H.